

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Marek Siwek (sprawozdawca)

Ławnik SN Mariusz Wilczyński

Protokolant starszy inspektor sądowy Karolina Majewska,
starszy inspektor sądowy Anna Rusak

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej
na rozprawie w dniu 22 stycznia 2025 r.

sprawy sędzi Sądu Okręgowego w K. X. Y.

obwinionej o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego z art. 107 § 1 pkt 5 ustawy
z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2024 r. poz.
334 i 1907) – u.s.p.

z powodu odwołania wniesionego przez Krajową Radę Sądownictwa
od wyroku Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w K. z dnia 11 kwietnia
2022 r. sygn. akt [...]

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że sędzię X. Y. od
zarzucanego jej czynu uniewinnia;

II. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Marek Siwek Marek Motuk Mariusz Wilczyński

UZASADNIENIE

Sędzia Sądu Okręgowego w K. X. Y. została obwiniona o to, że uchybiła godności urzędu sędziego przez to, że w dniu 4 listopada 2020 r. w K., na ul. [...] – DK [...], nieumyślnie naruszyła zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że kierując samochodem marki S. o numerze rejestracyjnym [...], podczas wykonywania manewru zmiany pasa ruchu, nie zachowała szczególnej ostrożności i nie ustąpiła pierwszeństwa prawidłowo poruszającemu się pojazdowi marki S1. o numerze rejestracyjnym [...], prowadzonemu przez P. S., powodując kolizję drogową, tj. o przewinienie dyscyplinarne z art. 107 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072).

Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w K. wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2022 r. sygn. akt [...] uznał obwinioną X. Y. za winną popełnienia zarzuczonego jej przewinienia dyscyplinarnego i przyjmując, że stanowi ono przypadek mniejszej wagi, odstąpił wobec niej od wymierzenia kary. Jednocześnie kosztami postępowania dyscyplinarnego obciążył Skarb Państwa.

Odwołanie od tego wyroku wniosła Krajowa Rada Sądownictwa, zaskarżając go w całości na korzyść obwinionej. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła obrazę prawa materialnego, tj. art. 107 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 334 i 1907, zwanej dalej „u.s.p.”). poprzez przyjęcie, że nieumyślne naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym polegające na tym, że kierując samochodem marki S. o numerze rejestracyjnym [...], podczas wykonywania manewru zmiany pasa ruchu, nie zachowała szczególnej ostrożności i nie ustąpiła pierwszeństwa prawidłowo poruszającemu się pojazdowi marki S1. o numerze rejestracyjnym [...], prowadzonemu przez P. S., powodując kolizję drogową, wypełnia znamiona opisanego w tym przepisie uchybienia godności urzędu.

Powołując powyższy zarzut, Krajowa Rada Sądownictwa wniosła o uniewinnienie obwinionej sędzi od dokonania przypisanego jej czynu.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skutkiem wniesionego odwołania musiała być zmiana zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie obwinionej, jednak nie z powodów wskazanych przez Krajową Radę Sądownictwa.

Rada we wniesionym odwołaniu, tak zresztą jak i Sąd Dyscyplinarny I instancji, wyraziła bowiem błędny pogląd, jakoby sędzia za wykroczenie odpowiadał jedynie wówczas, gdy wykroczenie to stanowi uchybienie godności urzędu. Pomimo, że stanowisko takie wyrażane było w orzecznictwie Sądu Najwyższego w przeszłości (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z: 22 października 2007 r., SNO 74/07, z 18 lutego 2009 r., SNO 6/09, z 26 kwietnia 2010 r., SNO 16/10, z 1 lipca 2010 r., SNO 27/10), Sąd Najwyższy uznał, iż jest ono błędne.

Z treści art. 81 § 1 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2024, poz. 334) – dalej: u.s.p., wynika bowiem, że sędzia za wykroczenie odpowiada tylko dyscyplinarnie z zastrzeżeniem § 2, w którym mowa o możliwości wyrażenia przez sędziego zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej za określonej kategorii wykroczenia. Literalne brzmienie tego przepisu jest jasne, a wynika z niego, że przedmiotem odpowiedzialności sędziego, może być nie tylko przewinienie dyscyplinarne określone w poszczególnych jednostkach redakcyjnych art. 107 § 1 u.s.p., ale także wykroczenie. Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wykroczenie rozstrzygana jest na płaszczyźnie procesowej w trybie postępowania dyscyplinarnego (z wyjątkiem sytuacji przewidzianych w art. 81 § 3 u.s.p., kiedy sędzia wyraża zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenie), zaś w płaszczyźnie materialnej ma ten skutek, że choć warunki odpowiedzialności za wykroczenie określone są w Kodeksie wykroczeń, to kary, jakie można za nie orzec wobec sędziego, określone są w katalogu w art. 109 u.s.p.

Należy wskazać, iż Sąd Najwyższy w wyroku z 14 października 2022 r., II ZOW 17/22, trafnie wywiódł, że za powołanym stanowiskiem, według którego art. 81 § 1 u.s.p. przewiduje samodzielną podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego, jaką jest wykroczenie, przemawiają również wyniki wykładni systemowej i funkcjonalnej. Przepisy u.s.p. nie zawierają bowiem żadnej regulacji, według której wykroczenie popełnione przez sędziego traci swój charakter i staje się przewinieniem służbowym, którego warunkiem jest jednoczesne uchybienie godności urzędu. Nadto, art. 81 § 1 u.s.p. umiejscowiony jest poza Rozdziałem 3 tej ustawy, określającym zasady odpowiedzialności sędziego za przewinienia dyscyplinarne, art. 107 § 1 u.s.p. z kolei nie obejmuje katalogiem przewinień dyscyplinarnych wykroczeń, zaś art. 109

§ 1a i 5 u.s.p. wyraźnie wyodrębnia przewinienia dyscyplinarne mniejszej wagi i wykroczenia mniejszej wagi. Poza tym, w art. 108 § 5 u.s.p. zróżnicowano bieg przedawnienia w sytuacji, gdy przedmiotem skierowanego do sądu dyscyplinarnego wniosku jest pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej za wykroczenie lub wykroczenie skarbowe. Nadto, nie ma żadnych racjonalnych podstaw do tego, by twierdzić, że ustawodawca w art. 81 § 1 u.s.p. wyraził wolę zapewnienia sędziemu bezkarności za wykroczenia, które nie stanowią przewinienia dyscyplinarnego, a więc by takie wykroczenia objęte były swoistym immunitetem materialnym. Przeciwnie, zasada demokratycznego państwa prawa (art. 2 Konstytucji RP) oraz zasada równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP), powinny skłaniać do uznania, że sędzia podlega odpowiedzialności za wykroczenie, tyle że realizowana ona jest w trybie postępowania dyscyplinarnego (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 14 października 2022 r., II ZOW 17/22).

Trzeba odnotować, że pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 14 października 2022 r., II ZOW 17/22, został zaakceptowany również w wyroku z 20 kwietnia 2023 r., II ZOW 92/22, a także, w zakresie sędziów Sądu Najwyższego, w wyroku z 8 lutego 2024 r., sygn. akt I ZSK 26/22. W uzasadnieniu tego ostatniego judykatu wskazano, że cyt.: „sędzia Sądu Najwyższego odpowiada na drodze dyscyplinarnej za wykroczenia niezależnie od tego czy stanowią one delikty dyscyplinarne (uchybiecie godności urzędu). Zarówno bowiem wykładnia językowa, jak i systemowa oraz funkcjonalna przepisu art. 72 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, nie dają jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, iż sędzia ponosi odpowiedzialność za wykroczenie jedynie wówczas, gdy stanowi ono przewinienie służbowe w postaci uchybiecie godności urzędu.” Sąd Najwyższy stwierdził również w cytowanym wyroku, że ustawodawca nie ograniczył zakresu odpowiedzialności sędziego tylko do tych wykroczeń, które stanowią jednocześnie przewinienie dyscyplinarne w postaci uchybiecie godności urzędu sędziego, zaś użyte w art. 72 ustawy o Sądzie Najwyższym sformułowanie "wykroczenie" jednoznacznie i celowo wskazuje na odrębność rodzajową wykroczenia i przewinienia dyscyplinarnego, ale także na dwie odrębne podstawy odpowiedzialności za te czyny zabronione. Natomiast zawarte w tym przepisie sformułowanie "odpowiada tylko dyscyplinarnie" należy interpretować w ten sposób, że za wykroczenia sędzia odpowiada tak, jak za

przewinienia dyscyplinarne, a więc przed takim samym organem orzekającym, w takim samym trybie postępowania i przy zastosowaniu tego samego katalogu kar dyscyplinarnych.

Należy podkreślić, że pogląd taki, jak prezentowany w niniejszej sprawie oraz w przytoczonym najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego był w przeszłości wyrażany przez Sąd Najwyższy (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 kwietnia 2007 r., SNO 19/07, z 13 października 2009 r., SNO 77/09), a także prezentowany w doktrynie (L. Gardocki, Prawnokarna problematyka sędziowskiej odpowiedzialności dyscyplinarnej (w:) *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa*. Księga ku czci Profesora Tomasza Kaczmarka, Wrocław 2006, s. 196, M. Zubik, *Status prawny sędziego Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2011, s. 163, W. Koziół, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego za wykroczenie*, Państwo prawa i prawo karne, Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla, WKP 2012).

Uwzględniając powyższe, Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że stosownie do treści art. 81 § 1 u.s.p. sędzia sądu powszechnego za wykroczenie odpowiada dyscyplinarnie, z wyłączeniem wynikającym z §§ 2 - 4 tej regulacji. Czyn sędziego stanowiący wykroczenie nie jest zarazem przewinieniem służbowym (przewinieniem dyscyplinarnym). W konsekwencji, podstawą prawną odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego sądu powszechnego za wykroczenie jest przepis szczególny Kodeksu wykroczeń lub ustawy szczególnej przewidujący odpowiedzialność za wykroczenie, przy czym karę za wykroczenie wobec takiego sędziego można orzec w postępowaniu dyscyplinarnym na jednej z podstaw zawartych w art. 109 § 1 u.s.p.

Następstwem istnienia szczególnych, materialnoprawnych zasad odpowiedzialności sędziego za wykroczenie jest konieczność respektowania, w pryzmacie tych zasad, odpowiednich regulacji procesowych, w szczególności wynikających z art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. (stosowanego w postępowaniu dyscyplinarnym sędziów w myśl art. 128 u.s.p.), według którego każdy wyrok skazujący powinien zawierać dokładne określenie przypisanego czynu oraz jego kwalifikację prawną.

Nie ulega w realiach niniejszej sprawy wątpliwości, że sędzia X. Y. powinna odpowiadać za tzw. kolizję drogową, a więc wykroczenie z art. 86 § 1 k.w., a odpowiedzialność ta winna być zmaterializowana w prawidłowym opisie czynu przypisanego, uwzględniającym znamiona tego wykroczenia.

Z treści zaskarżonego wyroku wynika natomiast, że błędne materialnoprawne założenie Sądu I instancji, że sędzia odpowiada za wykroczenie, jeżeli stanowi ono jednocześnie uchybienie godności urzędu, skutkowało takim sformułowaniem opisu czynu przypisanego, który uwzględniał fakt uchybienia godności urzędu, jednak nie uwzględniał wszystkich znamion wykroczenia, którego dopuściła się sędzia obwiniona. Z art. 86 § 1 k.w. wynika, że za przewidziane w tym przepisie wykroczenie odpowiada ten, kto na drodze publicznej w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, nie zachowując należytej ostrożności, powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. O ile Sąd I instancji przypisał obwinionej nieumyślne naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym i opisał sposób tego naruszenia, wskazując na spowodowanie kolizji drogowej, nie wskazał w opisie czynu przypisanego, że sędzia spowodowała swoim zachowaniem zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a także nie zakwalifikował tego czynu z art. 86 § 1 k.w. Wyrok Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w K. został zaskarżony jedynie na korzyść obwinionej, co powoduje, że Sąd Najwyższy działając jako sąd odwoławczy, ograniczony jest bezpośrednim *zakazem reformationis in peius*, wynikającym z art. 434 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p., co oznacza, że nie może dokonać żadnych zmian w zaskarżonym wyroku, które byłyby dla obwinionej mniej korzystne.

Z powyższych wywodów wynika zatem, że choć sędzia X. Y. powinna odpowiadać w postępowaniu dyscyplinarnym wyłącznie za wykroczenie z art. 86 § 1 k.w., niezasadnie przypisano jej przewinienie dyscyplinarne przewidziane w art. 107 § 1 pkt 5 u.s.p., z pominięciem zarazem znamion koniecznych dla przypisania wykroczenia oraz jego kwalifikacji prawnej, czego nie można już zmienić ani w postępowaniu odwoławczym (art. 434 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.), ani w ewentualnym postępowaniu ponownym (art. 443 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.). Nadto, przypisanie sędzi obwinionej przewinienia dyscyplinarnego w formie, w jakiej do tego przypisania doszło, wskazuje, że zaskarżony wyrok jest w sposób oczywisty niesprawiedliwy, gdyż, jak już wcześniej wskazano, odpowiedzialność sędziego za

wykroczenie ma charakter samoistny, zaś czyn stanowiący wykroczenie nie jest przewinieniem służbowym. W tym stanie rzeczy zaktualizowała się konieczność orzekania przez Sąd Najwyższy poza zakresem zaskarżenia i podniesionym zarzutem (art. 121 § 4 u.s.p.).

Oczywista niesprawiedliwość orzeczenia w rozumieniu art. 121 § 4 u.s.p. zachodzi niewątpliwie wtedy, kiedy obwinionemu przypisane zostaje przewinienie dyscyplinarne, którego nie stanowi czyn, jakiego się dopuścił. Obwiniona sędzia X. Y. popełniła wykroczenie, które nie zostało jej przypisane ani w zakresie wszystkich znamion, ani kwalifikacji prawnej, zaś przypisano jej przewinienie dyscyplinarne, za które nie odpowiada.

W tym stanie rzeczy, zważywszy na przywołane wyżej uwarunkowania procesowe, Sąd Najwyższy zobligowany był do zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie sędzi X. Y. od zarzucanego jej czynu, niezależnie od tego, że odpowiedzialność za wykroczenie, którego się dopuściła, uległa przedawnieniu.

Rozstrzygnięcie o kosztach za postępowanie odwoławcze wynika z treści art. 133 u.s.p.

[M. T.]

[r.g.]

Marek Siwek Marek Motuk Mariusz Wilczyński